

A depónia Ny-i felében talált jelenségek már valószínűleg a *Szapudi-határra-dűlő II. (KÖH 67211)* lelőhelyhez tartozhatnak. Ez utóbbi lelőhelyen a 2011-ben és 2013-ban végzett kutatásokat összefoglalóan lásd a 2013. év jelentései között.

Munkatárs: Hargitai András.

NAGY ANDREA

177. Köblény, Temető (KÖH 78061)

(Baranya megye) Kő

A helyi földrajzi nevek gyűjteménye szerint a település D-i szélén fekvő temetőben a középkori templom helye, „a romos kőfalak alapjai” 1979-ben még kivehetők voltak. 2011. március 28-án a temető síroktól mentes, ÉK-i részén, a Kossuth utca mentén húzódó rézsűben, továbbá felette, a temető szélét kísérő akácós sávban, végül pedig az út másik felén, egy mélyebb fekvésű telek szélén sok apró, középkori építési törmelék, vörös tégladarabokat, apró, fehér mészköveket és fehér mészhabarcserögöket figyeltünk meg.

Munkatársak: Máté Gábor, Patton Gábor.

K. NÉMETH ANDRÁS

178. Körmeny, Bel- és külváros (KÖH 44261)

(Vas megye) Á, Kk, Kú, Ú

2011. május 11.–július 11. között a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága régészeti szakfelügyeletet látott el a kastély előtt épülő körforgalomhoz kapcsolódó földmunkák során. A színház előtti szakaszon a földmunkák a többi helyszínhez képest nagyobb mélységet értek el. Összesen 127 régészeti korú és kora újkori jelenséget észleltünk, melyek túlnyomó többsége a Batthyány utca D-i felében került elő, a 0,8–1 m vastag újkori feltöltés alatt.

A városról készült, első fennmaradt, 1667-ből származó felmérés szerint, az érintett terület a mai állapotoknak megfelelően a főtér DNy-i sarkában helyezkedett el.

A vizsgált terület Ny-i és K-i fele között a feltárás során markáns különbséget tapasztaltuk, ami mind a talaj jellegében, mind az objektumok típusában, mind az előkerült leletanyagban megnyilvánult.

A tér felőli oldalon, több kisebb-nagyobb tárolóverem mellett, egy nagy méretű, É–D irányban elnyúló, amorf gödör került elő, amely az út nyomvonalán túl, a Szabadság tér alatt is folytatódott. A gödör betemetése után, fölötte és a környékén jelentős visszatérő tüzelőtevékenység folyhatott, ezzel független össze a rajta és a környezetében előkerülő 3–4 m hosszú, vörösre égett, teknőszerű gödrök, melyeket rendszerint több más jelenség szuperpozíciója csipkézett. Néhány tároló- és a nagyobb amorf gödörből jelentősebb mennyiségű vassalak is előkerült anélkül, hogy a vas megmunkálásával közvetlenül kapcsolatba hozható objektumokat találtunk volna. A tér felőli oldalon talált jelenségekből a 13–15. századra keltezhető kerámiaanyag került elő.

A Batthyány utca színház felőli oldalán, a modern feltöltés alatt egy sötétszürke réteg jelentkezett. Az első katonai felmérés

térképén egy szélesebb, részben talán már betemetett árkot ábrázolnak itt, amely a korábbi térképeken nem szerepelt és a vár körüli vízesárok helyétől is távolabb helyezkedett el. Az említett sötét, iszapos rétegben nem jelentkeztek a tér felőli oldalon megfigyeltekhez hasonló objektumok. Itt kizárólag egymástól 2–3 m távolságra fekvő, kora újkori oszlophelyeket találtunk, melyek zöme a színház előtt, egyetlen ívelt sorba rendeződött. Az oszlophelyek sora mindkét irányban folytatódott a vizsgálható területen kívül is. Az általunk talált cölöplyukak a szürke iszapban világosabb, homokos-kavicsos betöltésű, 50–80 cm átmérőjű foltként, a többi objektumnál magasabban jelentkeztek. Értékelhető leletanyag alig, famaradvány viszont majdnem mindegyikben került elő. A cölöpsor Ny-ról szinte átöleli a ma a színháznak otthont adó épületet, ami az 1740-es évek első felében lovardának épült. Egymáshoz viszonyított helyzetük azt sugallja, hogy itt az épületet övező kerítésről van szó.

Az említett jelenségek mellett a Batthyány valamint a Damjanich utcák között, a bíróság épületének a K-i oldalán vízvezeték fektetése során, egymástól 7–8 m-re egy barokk ház két egymásra merőleges 1,1 m széles, téglából készült alapfala került elő kb. 70 cm mélységben.

1847-ben készültek el a városban az első téglából rakott boltozott csatornák, melyek a Rábába vezették az esővizet. A körforgalom építése során ilyen csatorna került elő a színház előtti részen, valamint a bíróság K-i oldalán is. A csatornák talán éppen az első katonai felmérésen szereplő árok kiváltására épültek.

Munkatársak: Horváth András, Horváth Dorina, Vámos Péter technikusok.

HORNOK PÉTER

179. Körösújfalú határa (Békés megye) Ő, U, R, B, Sza, A, Á, Ú, I

A Körösújfalú, Kótpusztá-1 kút termelésbe állításához tervezett gázvezeték nyomvonalán 2011. március 12-én a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai, Szatmári Imre és Liska András 8 régészeti lelőhely területét járták be. A lelőhelyek nagy részén az 1970-es években történt topográfiai adatgyűjtések során kis kiterjedésű, igen kopott halmokat dokumentáltak. A nyilvántartásban szereplő halmok közül ma már gyakorlatilag egyet sem lehet azonosítani. A topográfiai terepbejárások óta eltelt évtizedek intenzív mezőgazdasági művelése következtében valószínűleg olyan mértékben elszántották a kicsiny halmokat, hogy azokat ma már a felszínen szabad szemmel nem lehet megfigyelni.

A *Vésztői út (MRT 6. k. 9/41. lh., KÖH 5661)* lelőhely kiterjedése viszont jelentősen megváltozott a korábbi ismereteinkhez képest: nemcsak jelentősen bővült, hanem kiderült, hogy a korábban külön lelőhelyként nyilvántartott *Vasút-dűlő (MRT 6. k. 9/23. lh., KÖH 5643)* területét is magában foglalja.

2011 nyarán a gázvezeték nyomvonalába eső lelőhelyeken az Ásatárs Kft. (Gallina Zsolt és Gulyás Gyöngyi) végezte el a megelőző feltárást.

Gonda-tanya (MRT 6. k. 9/29. lh., KÖH 5649): A lelőhely a vésztői műút D-i oldala és egy K–Ny-i irányú csatorna között – mely a Cigány-foki csatornával párhuzamosan fut – terül el.

A folyómeder D-i partján, a meder vonalát követő keskeny földhátán, az egykori Gonda-tanyától K-re. 2010-ben a helyszínen a BMMI munkatársai Liska András régész vezetésével a jelenlegi nyomvonalról NyDny-ra fekvő kútkörzet területén 91 rézkori és késő avar kori objektumot tártak fel.³⁷

A lelőhely 217 m hosszan esett eredetileg a 6 m széles MOL gázvezeték nyomvonalába, azonban az előkerült régészeti jelenségek alapján a nyomvonal K-i részén, ahol a vezeték árka majdnem derékszögben É-i irányba fordult, az előzetes egyeztetések után kb. 28 m-rel megnöveltük a kutatást. Az itt előkerült objektumok alapján feltételezhető, hogy a csatorna É-i oldalán tovább folytatódik a lelőhely. Augusztus 2–8. között a lehumusztolt 1413 m²-en a nyesett felszínen (30–50 cm mélyen) 66 objektum (73 stratigráfiai egység) foltja rajzolódott ki. A jelenségek közül 44 gödör, 22 árok, 5 cölöphely és 2, félig földbe mélyített házrészlet volt. Korukat tekintve 2 őskori, 29 késő rézkori (badeni kultúra), 9 késő avar kori és 33 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú volt. A nagyjából K–Ny-i irányú nyomvonalon folyamatosan, egyenletes sűrűségben jelentkeztek a régészeti jelenségek. A késő rézkorra keltezhető településobjektumok a nyomvonal egész felületén, míg a késő avar leletanyaggal rendelkező 2 gödör és 7 árok a nyomvonal Ny-i és a középső részén került elő. Az árkok a kútkörzet környékén előkerült laza szerkezetű avar település szelét jelző kerítő árkok lehettek.

Az egykori rézkori településobjektumok kisebbik részét a megközelítőleg É–D irányú, keskenyebb és szélesebb, egy- vagy kétagú árkok alkották, melyek az egész nyomvonalat behálózták. Az árkok között kisebb-nagyobb méretű, kerekded alakú, élelemtároló, majd hulladékvermek, ill. egy nagyobb méretű anyagnyerő gödör helyezkedett el. A 60 cm-nél mélyebb gödrök fala általában méhkas alakú volt. Az egyik gödör Ny-i részének alján egy kiskérődző koponya nélküli vázát bontottak ki. A váz alatt és felett kötőredékek feküdtek. Két félig földbe mélyített épület részletét is feltártunk, nagyobbik részük a feltárási területen kívül esett. Több esetben sikerült szuperpozíciókat megfigyelnünk, általában a korábban használt gödrökre ásták az árkokat.

A rézkori objektumokból nagy számban kerültek elő a badeni kultúrához köthető kerámiatöredékek. A kézzel formált, vastagabb és vékonyabb falú edényekhez tartozó töredékeken a jellegzetes díszítést lehetett megfigyelni: beszurkált, bekarcolt rombuszokból álló háló-, cikkcakk alakú karcolt díszítés, illetve a különféle alakú és méretű bütyök díszítések, apró bütyök- és szalagfülek. A badeni kultúrára jellemző: kétosztatú táltöredékek oldal- és peremükre ráhelyezett, lapos gombjai, bordákkal tagolt szalagfüles edények, melyek fül- és peremrészének tejet hármas gombokkal díszítették. Az edénytöredékek mellől nagyobb mennyiségű állatcsont (elsősorban szarvasmarha, sertés és kiskérődző), megmunkált kötőredékek (örlő-, fenő-, ütőkövek, kőbalta, véső), pattintott kőeszközök (kova-, obszidiánpengék), az egyik gödörből 2 agyagnehezék, egy másik gödörből pedig egy agyagkorong töredéke került elő.

A késő avar kori objektumokból korongon készített, apró kavicsos soványítású fazék-, szürke, korongolt és kézzel formált edénytöredékek kerültek elő. A kavicsos anyagú töredékeken fésűvel bekarcolt hullám- és vízszintes vonalköteg díszítések jelennek meg.

Jákó-dűlő I. (MRT 6. k. 9/4. lh., KÖH 5624): A lelőhely Körösújfaluba belterületétől Dny-ra, a Jákó-halomtól D-re húzódó ér Ny-i partján helyezkedik el, É-i részén és K-i oldalán is egy-egy széles, kiszáradt folyómeder irányát követi. Az elvégzett terepjárás alapján – mely kedvezőtlen látási viszonyok között zajlott – a lelőhely 49 m hosszan esett a 6 m széles gázvezeték nyomvonalába, azonban az előkerült régészeti jelenségek a nyomvonalon Ny-i irányban közel 130 m-rel hosszabban mutatkoztak. Augusztus 17–26. között a lehumusztolt 1114 m²-en, a nyesett felületen (40–60 cm mélyen) 99 objektum (122 stratigráfiai egység) foltja rajzolódott ki. A régészeti jelenségek a Komádi-10 gázgyűjtő állomástól közvetlen D-re és a nyomvonal Ny-i részén, két csomópontban sűrűsödtek, de az egész nyomvonal területén jelentkeztek. Közülük 66 gödör, 47 cölöphely, 7 árok, 1 árokszerű gödör és 1 sir volt. A régészeti objektumok korát tekintve 1 őskori, 66 kora rézkori (tiszapolgári kultúra), 2 szarmata, 1 Árpád-kori, 2 valószínűleg újkori és 50 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú volt, de betöltésük és elhelyezkedésük alapján a rézkori vagy a szarmata településekhez tartozhattak.

A NyDny–KÉK-i irányú nyomvonalon – melynek a K-i vége É-i irányba, Z alakban megtörve haladt a gyűjtőállomás felé – folyamatosan, de változó sűrűségben követték egymást a különböző korú régészeti jelenségek. A 2 szarmata gödör a gyűjtőállomástól közvetlen D-re helyezkedett el, míg a rézkori objektumok a gyűjtőállomástól a nyomvonal Ny-i végéig. Az egyetlen Árpád-kori árok a nyomvonal Ny-i szélétől 10 m-re K-re feküdt.

A kora rézkori tiszapolgári kultúrához köthető településobjektumok felszínén, a nyesési szinten több esetben paticsos, törmeléken betöltést figyeltünk meg. A feltárt objektumok között többségben voltak a kerek vagy ovális alakú, méhkas alakú, ívelten bővülő vagy egyenesen bővülő falú gödrök, melyek mélysége 40–100 cm között változott. A gyűjtőállomáshoz vezető Z alakú szakaszon egymástól 20–100 cm-re, míg az egyenes szakaszon kissé távolabb, 2–3 m távolságban helyezkedtek el. A vermek mellett igen magas számban kerültek elő egykori felszín fölé épített építmények cölöphelyei, melyek közé a kisebb átmérőjű (60–70 cm), kerek alakú gödrök is beilleszkedtek. Az említett cölöphelyek közül 8 a nyomvonal DK-i végén háromnegyed ovális alakban, míg ezektől Ny-ra 22 m-re, 19 cölöphely és kisebb méretű gödör, 4, egymással párhuzamosan haladó, Ny–K-i irányú sorban került elő. A cölöphelyek és a kisebb méretű gödrök betöltéséből méretükhez képest nagy mennyiségű, áglyenyomatos vagy sarkos kialakítású tapasztás került felszínre. A kevés számú rézkori árok a nyomvonal Ny-i szélének közelében helyezkedett el. Több esetben sikerült szuperpozíciókat megfigyelnünk, a korábban használt vermekre ástak két árkot is. A településobjektumokból nagy mennyiségű leletanyag került felszínre, melyek egyharmadát a kézzel formált edénytöredékek, a másik egyharmadát az állatcsontok és maradék részét a tapasztásdarabok alkották.

37 RKM 2010, 267.

A kerámiatöredékek között nagy számban fordultak elő csőtalpas tál-, kisebb bögre-, bikónikus vagy hordó testű edénytöredékek. A töredékeken a legjellegzetesebb díszítések a különböző alakú és méretű bütykök, melyek cikkcakk alakban, az edény pereméből kiemelkedve, az edény pereme alatt vagy a hasrészben helyezkedtek el. A bütykök mellett jellegzetesek a szalagfülek és az átfúrt bütyökfülek is. Az állatsontok száma is igen magas volt. Több gödörben találtunk valószínűleg őstulokhoz tartozó, közel 50 cm hosszú szarvat, illetve kiskérődzök szarvait. Ezek mellett magas volt a sertés- és a szarvasmarhacsontok aránya is. A kevés használati eszköz között örlőkőtöredékeket, pattintott köeszközöket (obszidián, kova), egy csonttűt, egy orsógombot és egy agyagnehezéket említhetünk meg. A nyomvonal K-i szélén, a cölöphelyek között egy K–Ny-i tájolású sírt is feltártunk. A fiatal felnőttet jobb oldalára fektetve, zsugorított helyzetben temették el. A váz alatt állatsontokat, edénytöredékeket (köztük egy csőtalpas tál töredékeit), egy obszidián pattintékot és tapasztásdarabokat bontottunk ki.

Az egymás melletti 2 *szarmata kori*, kerek alakú, méhkas falú verem betöltéséből nagyon kevés lelet, egy-két korongolt, szürke és kézzel formált edénytöredék került elő.

Az egyetlen *Árpád-kori* árok a nyomvonal Ny-i végének közelében feküdt. Az É–D-i irányú, széles, tagolt oldalú, ívelt-tekős aljú, közel 1 m mély árok betöltéséből egy korongolt, apró kavicsal soványított fazék aljtöredéke került elő.

Vésztői-út (MRT 6. k. 9/41. lh., KÖH 5661): A lelőhely Körösújfalú határának Ny-i részén, a vésztői műtőlól É-ra, egy jelentős, régi, kiszáradt folyómeder magas, D-i partján helyezkedik el. A 2011. évi terepbejárás alkalmával kiderült, hogy a lelőhely K-i irányban eléri, és teljesen magába is foglalja a korábban Körösújfalú 23. lelőhelyként azonosított (MRT 6. k. 9/23. lh., KÖH 5643), két nagymértékben kopott halomként meghatározott lelőhely területét.

A nagy kiterjedésű lelőhelyen 425 m hosszúságban végeztünk feltárást augusztus 7–18. között. A lehumuszos 2641 m²-nyi nyesett felszínen 107 objektum (132 stratigráfiai egység) feltárta rajzolódott ki. A jelenségek közül 73 gödör, 26 árok, 18 cölöphely, 7 árokszerű gödör, 2 félig földbe mélyített ház, 1 állati váz, 1 járószint, 1 kút és 1 újkori tanyahely volt. Korukat tekintve 10 újkorkori, 10 őskori (bronzkori vagy rézkori), 8 bronzkori (?), 28 késő rézkori (badeni kultúra), 2 szarmata, 14 Árpád-kori, egy újkori és 59 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú volt, de betöltésük és elhelyezkedésük alapján az őskori településekhez tartozhattak. A nagyjából K–Ny-i irányú nyomvonalon folyamatosan, de változó sűrűségben jelentkeztek az objektumok. A késő rézkorra keltezhető településobjektumok a nyomvonal egész felületén végighúzódtak. Ezzel szemben a bronzkori és a szarmata jelenségek a nyomvonal K-i részén, a KÉK–NyDNY-i irányú magaslat K-i lejtőjén helyezkedtek el. Az újkorkori nagy méretű anyagnyerő gödrök a magaslat – és a nyomvonal – középső részén, kb. 100 m hosszú szakaszon kerültek elő, míg az Árpád-kori település objektumai ugyancsak a nyomvonal középső részétől egészen a nyomvonal Ny-i végéig fordultak elő. A korhatározó leletanyaggal nem rendelkező objektumokat elsősorban a nyomvonal K-i részén találtunk. Egyetlen újkori településjelenséget ugyan csak ezen a területen bontottuk ki.

Az *újkorkori* objektumok közül két nagy méretű anyagnyerő gödröt érdemes megemlíteni, melyek 11–12 m szélesek, kerekded alakúak, aljukon több beásással tagoltak voltak. A két gödör egymás mellett került elő, betöltésükben főként nagy méretű, vastag falú, pelyvával soványított anyagú tárolóedények voltak, melyek vállrészén borda- vagy bütyökiszítések (ún. szilmei fül, rátett bütykök) láthatók. A tárolóedények mellett vékony falú, vörös festésű edénytöredékek, lábas edény töredéke, áglyenyomatos tapasztásdarabok, illetve obszidián- és kovapengék is felszínre kerültek. Mivel a vörös festésű kerámiatöredékeken karcolt díszítések nem voltak, ezért a leletanyag valószínűleg a *Körös-kultúra* hagyatéka lehetett.

A lelőhelyen a *késő rézkori badeni kultúrához* tartozó gödrök és árok száma volt a legmagasabb. A feltárt gödrök között egyaránt voltak a kisebb és a nagyobb méretű, kerek, ovális vagy amorf alakú, általában egyenesen szűkülő vagy egyenesen bővülő falú egyenes vagy tagolt aljú vermek. Az egyik gödör alján körben elhelyezkedő 7 cölöphelyet figyeltünk meg. A kisebb méretű vermek mellett 2 nagy méretű anyagnyerő gödröt is feltártunk, egymástól 20 m-re. A rézkori árok É–D-i vagy ÉNy–DK-i irányúak, egy- vagy kéttagúak, szélesek voltak. Több esetben is megfigyeltük, hogy a korábban használt gödrökre ásták az árkokat. A rézkori településobjektumokból nagy mennyiségű leletanyag került felszínre. Az edénytöredékek között jellemzőek a beszürkált, hálószerűen, cikkcakk alakban vagy ferdén bekarcolt vonaldíszítések, illetve a különféle plasztikus motívumok, pl.: ujjbenyomással tagolt rátett borda, kerek, hegyes bütykök. A kétosztatú tálak peremrészén egy-egy korong alakú gombdíszítés látható, széles szalagfüles edények, a fül hármassal bordával, a perem fölül nyúló részén 3 lapos gombbal díszített; kis méretű füles bögrék; lábas edénytöredékek. Az egyik gödörből egy szögletes felsőtestű, hosszú talpcsőves kehely került elő. A kerámiatöredékek mellett magas volt a pattintott köeszközök (kova-, obszidiánpenge), örlő-, ütőkövek, az áglyenyomatos tapasztásdarabok és az állatsontok száma. Az egyik gödörben ép szarvasagancsot találtunk.

A *bronzkori* objektumok, melyek között gödrök és árok is voltak, a lelőhely K-i részén kerültek elő. A kerekded alakú gödrökből és az egytagú, ívelten szűkülő falú, ívelt aljú árkokból kevés kézzel formált edénytöredék származott. A töredékek kulturális hovatartozását pontosabban nem lehetett meghatározni.

A *szarmata* jelenségek közül az egyik egy kerek alakú gödör, a másik egy, a mai járószinttől 85–90 cm-re megfogott járószint volt. A leletanyagot 1-2 kézzel formált fazék- és hasonlóan kevés, korongolt, szürke oldaltöredék alkotta.

Az *Árpád-kori* település maradványai a nyomvonalon hosszasan, egymástól 10–30 m-re kerültek elő. A 2 félig földbe mélyített ház egymástól 30 m-re feküdt. Mindkét épület igen kis alapterületű volt (a teljesnek a mérete 2,5×2,8 m) és mindkét esetben megtaláltuk a keményre letaposott járószintet. A teljesen feltárt ház É-i és D-i oldalának közepén egy-egy cölöphelyet, míg a másik épület É-i oldalán két cölöphelyet figyeltünk meg. Ez utóbbi ház ÉK-i szélén elszenesedett famaradványt dokumentáltunk. A házak mellett 1-2 kerek alakú gödröt és 4 É–D-i és Ny–K-i irányú, keskenyebb vízvezető és szélesebb kerítő árkot is feltártunk. A leletanyag nagy részét korongon

készített fazéktöredékek alkották, melyek vállrészen fésűvel bekarcolt hullám- és vízszintes vonalköteg díszítések láthatók. Az edénytöredékek mellől örlőkövek és egy csontár is felszínre került.

A keltező leletanyaggal nem rendelkező objektumok a lelőhely K-i részén sűrűsödtek. Több hosszúkás téglalap alakú, meredek falú, egyenes aljú, főként Ny–K-i irányú árokserű gödröt bontottunk ki, melyek funkcióját nem tudtuk meghatározni. Az egyik ilyen gödörben szarvasmarha vázmaradványokat és egy obszidián pengét találtunk. A leletanyag nélküli objektumok között gödrök, árkok és cölöphelyek voltak. Ez utóbbiak a neolitikum anyaggyűjtő gödröktől K-re kerültek elő. A felszín feletti építmény cölöphelyeinek egy része két, egymással párhuzamos É–D-i irányú tengely mentén helyezkedett el. Az egyetlen kút, melynek betöltéséből állatsontok kerültek elő, a nyomvonal Ny-i részén feküdt. Fala erősen szűkülő volt, alján 220 cm mélységben feltört a talajvíz.

A kivitelezési munkák szeptember közepén kezdődtek meg, melynek során a lelőhelytől K-re, az árok É-i és D-i falában újabb objektumfoltokat figyeltünk meg. A lelőhely K-i irányba még 93 m hosszan folytatódott. A kiásott gázárók D-i és É-i oldalán a régészetileg indokolt felületet humuszoltunk le, 325 m²-en. A jelenségek közül 16 gödör, 5 árok és egy árokserű gödör volt. Korukat tekintve 1 őskori, 1 újkőkori, 4 rézkori és 16 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú volt.

Munkatársak: Barta Gábor ásatási technikus.

GALLINA ZSOLT – GULYÁS GYÖNGYI – SZATMÁRI IMRE

180. Kövegy, Nagy-földek (KÖH 52759)

(Csongrád megye) A

A Makó–Csanádpalota/Nagylak között épülő M43 gyorsforgalmi út építése kapcsán 2010. október 15. és 2011. szeptember 23. között megelőző feltárást végeztünk a nyomvonal M43-49 jelű lelőhelyén. A feltárással érintett, lehumuszolt terület elérte a 4093 m²-t. A 60–70 cm között váltakozó humusztakaró alatt az állatjáratokkal erősen átjárt, sárgásbarna agyagos altalajon 58 stratigráfiai egységet figyeltünk meg, melyekhez 34 objektumszámot rendeltünk. Ezek közül 18 sírgödörnek, 12 gödörnek és 2 db cölöphelynek bizonyult.

A lelőhely középső tengelyében egy kora avar kori, 18 sírgödörből álló, ÉK–DNy-i tájolású kiscsaládi temetkezés került elő. A sírgödörök 2 sorban helyezkedtek el, melyek 15 aknasírból és 3 fülkesírből álltak. A temetőrészlet D-i végében 1 körárok és 3 árokkerettel rendelkező sírgödör került elő, melyek a Kárpát-medencében, az avar korban egyelőre ismeretlenek voltak. A csontvázakat háton fekvő, nyújtott helyzetben helyezték a sírba, sok esetben nagy mennyiségű állatáldozat kíséretében. A viseleti tárgyak között megtalálhatóak a bronzból vagy ezüstből készült karika és gömbesüngős fülbevalók, borostyán- és szemes gyöngyökből készített nyakláncok, vas karperecek és egy csontfésű. Egy esetben előkerült egy arany

gömbesüngős fülbevaló is. Az elhunytakat ovális vagy téglalap alakú vascsattal záródó bőrvélvel helyezték a sírgödörbe. Három sírból került elő edény, kettő esetben a fejnél, egy esetben a láb végénél.

Munkatársak: Pópity Richárd, Gera Róbert technikusok.

BENEDEK ANDRÁS

181. Kőszeg, Jurisics-vár (KÖH 41753)

(Vas megye) Á, Kk, Kú

2011. május 30.–augusztus 12. között a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága megelőző feltárást végzett a várban folyó rekonstrukciós átalakítás kapcsán, az alábbi három helyszínen. Az előzményekhez tartozik, hogy az említett helyszíneken, kisebb-nagyobb területen és mélységben Rácz Miklós már végzett próbafeltáráásokat 2009 és 2010 folyamán.³⁸

Az északi szárny lépcsőtere: A jelenkori É-i szárnyat az újkorban alakították ki, a török ostrom során elpusztult palota többé-kevésbé épen maradt D-i falát és kaputornyát felhasználva. A feltárást a palota kaputornyától ÉNy-ra egy liftsüllyeszték, valamint ettől kissé K-re, egy lépcső megtámasztására szolgáló alaptest területén összesen 7 m² nagyságú területre terjedt ki. Az elért mélység az előbbinél 1,7 m, az utóbbinál 1,2 m. A liftsüllyeszték területének Ny-i felét Rácz Miklós már korábban feltárta. A szelvényben az újkori feltöltés alatt több járósíntet is megfigyeltünk, melyek közül az egyik csatári palával kirakott volt. Az elért legalsó habarcsos réteg Rácz Miklós korábbi próbafeltárási eredménye szerint a vár 13. századi építéséhez kötődik.

Északi falszoros:

A falszorosnak az ÉNy-i torony előtti szakaszán 46 m² alapterületű, az ágyúpadtól 3 m mélységig lemélyített szelvényünk a bontásra ítélt szomszédos raktárhelyiségtől a torony Ny-i falsíkjának vonaláig terjedt. A torony Ny-i oldalán korábban Holl Imre végzett feltárást. A két terület közelsége miatt mi is nagyon hasonló rétegződést tapasztaltunk. A betonlapok alatti újkori szintet egy sötét leletgazdag réteg követte, melyből több puskagolyó és I. Rudolf denárja került elő. Ez alatt egy 3–4 cm vastag tetőcserepes szintet azonosítottunk, amelyet Holl Imre az 1532-es ostrommal hozott kapcsolatba. Lejjebb érve a feltáráson megtaláltuk a 15. század második felében épült körítőfal alapozási árkát.

Eltérően azonban a Holl Imre által kutatott területtől, az altalaj 3 m mélységben még nem jelentkezett. A szelvényünk alsó részén talált paticszemcsés és kevert, sötét agyagos rétegek a torony építését közvetlenül megelőző időszakból származnak és valószínűleg az építést megelőző tereprendezés, szintki-egyenlítés következtében születtek. Ez alapján a torony ÉNy-i oldala előtt, eredetileg jelentős mélyedés húzódnak, a vártól DNy-ra eső területéhez képest.

38 RKM 2009, 257–258.; RKM 2010, 268.